Олег Проців

Вплив корупції на державне управління галуззю мисливського господарства Галичини кінця XIX – початку XX ст.

У статті розглядаються особливості правозастосування у галузі мисливського господарства Галичини кінця XIX – початку XX ст. та вплив корупції на ухвалення рішень щодо ведення мисливського господарства. Аналіз корупційних схем структуровано в частині вирішення питань щодо оренди права полювання, відшкодування збитків, завданих мисливськими видами тварин сільськогосподарським угіддям, та зловживань посадових осіб, уповноважених до охорони дичини. Висвітлено вплив громадських мисливських організацій на подолання корупційних проявів.

Ключові слова: організація мисливства, полювання, Галичина, корупція, зловживання владою.

Influence of corruption on the state management of the hunting economy branch of Galicia at the end of the 19th - beginning of the 20th century.

The article deals with the peculiarities of law enforcement in the field of hunting economy of Galicia at the end of the 19th and the beginning of the 20th century and the impact of corruption on decision-making on hunting. The analysis of corruption schemes is structured in part to address the issue of leasing hunting rights, reimbursement of losses incurred by hunted species of animals to agricultural lands, and abuses of officials authorized to protect the game. It is highlighted the influence of public hunting organizations on overcoming corruption manifestations.

Key words: hunting organization, hunting, Galicia, corruption, abuse of power.

Влияние коррупции на государственное управление отраслью охотничьего хозяйства Галиции конца XIX – начала XX в.

В статье рассматриваются особенности правоприменения в области охотничьего хозяйства Галиции конца XIX – начала XX в. и влияние коррупции на принятие решений в области ведения охотничьего хозяйства. Анализ коррупционных схем структурировано в части решения вопросов аренды права охоты, возмещения убытков, причиненных охотничьими видами животных сельскохозяйственным угодьям, и злоупотреблений должностных лиц, уполномоченных охранять дичь. Освещены влияние общественных охотничьих организаций на преодоление коррупционных проявлений.

Ключевые слова: организация охоты, охота, Галичина, коррупция, злоупотребление властью.

Постановка проблеми. У мисливському господарстві України існує низка проблем функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості. Зокрема, це – проблеми, пов'язані з користуванням мисливськими угіддями, охороною мисливських видів тварин, відшкодуванням збитків. Ефективному законодавчому процесу та його правозастосуванню заважають корупційні прояви.

Вирішення означених проблем потребує наукового підходу для пошуку шляхів удосконалення механізму регулювання мисливства в Україні, методологічних підходів щодо їх реалізації, вивчення, узагальнення та використання кращого досвіду. Організація правозастосування у мисливському господарстві Галичини досліджуваного періоду служить цінним історичним досвідом для організації мисливства в умовах сучасної України.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Опублікована доволі велика кількість наукових праць з проблем державного регулювання мисливського господарства: питання корупції та зловживання владою у галузі мисливства Галичини розглядали Северин Крогульський, Микола Санкович, Микола-Богдан де Новіна Лучаковський. Ці питання висвітлювали й тодішні періодичні видання: «Спілка селян» («Związek chłopski»), «Ловець» («Łowiec»), інформація містилась й у стенографічних матеріалах Галицького сейму, Станиславівському воєводському збірнику.

Мета дослідження – висвітлення та аналіз причин корупційних проявів посадовими особами органів державної влади в галузі мисливського господарства досліджуваного періоду Галичини.

Виклад основного матеріалу. Галузь мисливського господарства стосується інтересів багатьох суспільних груп. Відстоювання інтересів у політичних процесах що впливають на ухвалення мисливського законодавства та порушення законодавства під час правозастосування органами державної виконавчої влади, становить тло для корупційних діянь.

Аналізуючи фахову мисливську історичну літературу, відзначаємо, що найпоширеніші корупційні зловживання у галузі мисливства спостерігались при ухвалені рішення щодо надання права оренди полювання. Про це згадано у доповіді міжнародного комітету у Відні (1910 р.). У документі вказувалось, що запобігти цьому зловживанню можна було лише через конкурентну процедуру аукціону з надання мисливських угідь в користування [1 с. 303-311].

У тогочасній пресі друкували багато скарг селян. Показовою стала скарга Петра Каліського з села Циранка біля Мельца. Він звернув увагу, що при проведенні аукціонів старости здійснюють корупційні дії. Відомий випадок, коли один селянин намагався самостійно отримати право полювання. Виконуючи вимогу законодавства, він отримав у старости дозвіл на зброю. Придбавши револьвер та сплативши кошти за отримання мисливського білету, він все ж не зміг взяти участь в аукціоні, так як еліта визнала, що револьвер не є мисливською зброєю [2 с. 259-260]. Слід відмітити, що влада намагалась контролювати видачу мисливських білетів та зброї. Зокрема, за вказівкою Станиславівського воєводи проведено перевірку організації мисливського господарства, завдяки якій контролюючі органи виявили багато порушень, а саме: проведення полювання без оформлення оренди права полювання, зафіксовано низку порушень під час видачі мисливських білетів, тобто, особи, які претендували на їх отримання, не відповідали вимогам законодавства. З метою зменшення навантаження на чисельність добування дичини була вказівка зменшити видачу мисливських білетів [3 с. 10-12].

Питання корупції у галузі мисливського господарства неодноразово піднімалось у Галицькому сеймі. Так, Євген Олесницький (1860-1917), член Народницької партії, доктор права, депутат від сільських гмін Стрийського повіту [4], стверджував, що органи державної влади несправедливо ставляться до селян при проведенні аукціонів з оренди права полювання. Він вказував, що «… є несправедливим, коли мисливський закон не дає громаді права встановлювати суму орендної плати, а це право надається старості, тобто, державній владі», що «… потрібно виходити з того, що громада здає в оренду право полювання і це є її інтерес, а на практиці виходить, що органи державної

влади в особі старост не захищають інтереси громади, і така практика є дуже поширеною» [5 с. 1920]. Були зафіксовані факти корупції при організації аукціонів органами державної влади. Селянам навіть не давали право самостійно вести мисливське господарство у випадках, коли вони, сформувавши мисливську спілку, платили гміні іноді в 10 –12 разів вищу ціну, ніж пани з міста [6 с. 188-191].

Також критичну до влади позицію зайняв депутат Галицького сейму Жардецький, який неодноразово вказував на недолугість нового Мисливського закону [7 с. 2012]. 27 серпня 1894 року він організував селянське віче у Львові, яке відбулось у залі товариства «Сокіл» і на якому були присутні 2000 селян. В прийнятій одноголосно резолюції віча відзначалось, що Мисливський закон не відповідає інтересам селянина, так як його усувають від права користуватись дичиною, не допускають до оренди права полювання, не дають можливості займатись полюванням, безпідставно не видаючи дозволів на зброю [8 с. 118].

Аналогічно на засіданні Галицького Сейму 19 жовтня 1903 р. захисник селянства депутат Антін Могильницький зазначав, що чинний Мисливський закон (1897 р.) мав багато вад у частині його виконання щодо врегулювання питань, пов'язаних з орендою права на полювання: «… старости надають в оренду мисливські угіддя не тим, хто більше платить на аукціоні, а хто має більші зв'язки зі старостою, тобто, через корупційні прояви вони позбавляли громади в повній мірі отримувати кошти від здачі в оренду права полювання» [7 с. 2097].

Зафіксовано корупційні дії посадових осіб, уповноважених визначати відшкодування за збитки, завдані мисливськими видами тварин сільськогосподарським виробникам. Так, на засіданні Галицького сейму 16 лютого 1914 року депутат Іван Курівець (в майбутньому – член Державного секретаріату Західноукраїнської Народної Республіки) став на захист селян, звернувшись до намісника Галичини щодо зловживання своїм службовим становищем лісничого Юзефа Кисілевського з Великої Тур'ї Долинського повіту. Він вказував, що при відшкодуванні збитків він знущається над людьми, заставляючи їх чекати цілий день, а щоб їм не сприкрилось, заставляє в цей час

різати та колоти для себе дрова. Через таку принизливу процедуру багато селян відмовились від відшкодувань. При визначенні суми відшкодувань він занижує їхню вартість у десятки разів. Більше того, доповідач відзначав, що той поводиться з людьми, ніби він поміщик. Людей називає мургами, драбами, злодіями й іншими гидкими словами. Замість громадських робіт на користь села селяни косять йому сіно, а після роботи він їх пригощає горілкою та ромом [9 с. 41-42]. Слід відмітити, що Галицьке мисливське товариство взяло на себе контроль за справедливим вирішенням такого роду конфліктів. Керівництво товариства направило своїм делегатам директиву, щоб вони втручались у вирішення конфліктів і вирішували їх на компромісній основі [10 с. 41-42].

Один з проявів корупції у галузі мисливства спостерігався також при зловживанні становищем посадових осіб, які відповідали за охорону дичини. У статті «Торгівля дичиною, рибою і раками у Галичині» С. Павлік відзначав, що одним із найбільших чинників, який негативно впливає на галузь, є зловживання службовим становищем особами, уповноваженими на охорону мисливських угідь, в той же час органи виконавчої влади та органів місцевого самоврядування самоусунулись від контролю за вирішенням цих питань [11 с. 2-6]. Дослідники відзначали, що низький моральний стан галицького суспільства не сприяє ефективній охороні, стверджуючи, що для зразкового ведення мисливського господарства необхідно запрошувати мисливських охоронців з Чехії [12 с. 3-4]. Для підвищення моральності та відповідальності охоронців Законом від 4 вересня 1892 р. визначалась імперативна вимога щодо прийняття присяги [13]. Також присягу мисливські охоронці приймали у Другій Речі Посполитій. Текст присяги був затверджений розпорядженням Міністра сільського господарства від 21.02.1929 року за погодженням Міністра внутрішніх справ. Починалась присяга словами: «Присягаю Пану Всемогутньому Богу», а закінчувалась: «Так нехай мені Пан Бог допоможе» [14 с. 203-204]. Аналогічна за змістом типова присяга була затверджена для рибальських охоронців відповідно до Закону від 28 червня 1883 року, який регулював рибальство у Галичині [15 с. 155-156].

Галицьке мисливське товариство у резолюції XVIII з'їзду (1913 р.) зазначало, що влада не сприяє боротьбі з браконьєрством, що є випадки, коли професійних браконьєрів зловили охоронці, але їх не лише не покарали, а навпаки, влада наказала віддати їм зброю, оскільки ці браконьєри були потрібні для вирішення політичних справ» [16 с. 134-135]. Слід відмітити, що й мисливські охоронці не цуралися брати хабарі. Микола-Богдан де Новіна Лучаковський, який працював на Калущині лісовим інженером, у своїх спогадах «З Галицьких Ловищ» згадував, як одному браконьєрові вдалось відкупитись, бо мисливський охоронець дав неправдиві свідчення в суді. За цю послугу браконьєр відплатив побережнику Сковроніку великою кількістю сушених грибів та лісових горіхів [17 с. 35].

Відомі зловживання владою при охороні угідь. Мав місце випадок, коли у Ворохті Юра Пітеляка, який знайшов після Першої Світової війни карабін, потайки ходив на полювання в панські ліси. Пан Грабовський, який закупив полювання у Ворохті, зловив його під час полювання і застрелив, звинувативши у браконьєрстві. Цей факт знайшов навіть відображення у народній творчості (співанці). Зі співанки дізнаємося також, що приїхала комісія з Делятина для розслідування обставин і нечесно поступила відносно звичаєвих норм гуцулів [18].

Великий вплив на подолання корупції мали громадські мисливські організації Галичини. Зокрема у 1904 році Галицьке мисливське товариство звертало увагу намісника Галичини на проблеми галузі, які випливають з бездіяльності місцевих органів державної влади. Воно висунуло вимогу, щоб повітова влада енергійно втручалась у вирішення проблем мисливства, точно виконувала Мисливський закон. Керівництво товариства відзначало, що серед найбільших проблем були недотримання владою вимог законодавства при наданні в користування мисливських угідь, відсутність дієвого контролю влади за дотриманням тогочасного законодавства, зловживання при видачі мисливських білетів, відсутність дієвого контролю за дотриманням термінів полювання на певні види дичини, у боротьбі з браконьєрством, нелегальною торгівлею дичини, недопущення у мисливські угіддя собак.

Також товариство звертало увагу намісництва, що представники (делегати) товариства повинні були виступати експертами старост при вирішенні питань, пов'язаних з мисливством.

Розглянувши це звернення, Галицьке намісництво своїм розпорядженням № 108.358 (Львів, 13 серпня 1904) за підписом намісника графа А. Потоцького звернулось до всіх старост Галичини з наступними вимогами:

- запрошувати представників (делегатів) Галицького мисливського товариства консультантами при ухваленні рішень, що стосуються мисливського господарства;

- старости повітів повинні взяти під особистий контроль надання в користування мисливських угідь, дотримання правил полювання, складання присяги мисливськими охоронцями, видачу мисливських білетів, контролювати мисливські угіддя для запобігання випадкам браконьєрства та дотримання правил торгівлі дичиною [19 с. 209]. Також товариство лобіювало зміни до тогочасного мисливського законодавства, щоб конфіскована зброю у браконьєрів направляти повітовій владі, а не гмінам. На думку товариства, ці зміни зможуть запобігти корупції, так як державна виконавча гілка влади більш відповідально ставиться до виконання своїх обов'язків, ніж органи місцевого самоврядування [20 с. 30].

Слід відмітити, що у кожному повіті серед членів Галицького мисливського товариства обирали делегата, який відповідно до своїх посадових обов'язків повинен був наглядати за всіма мисливськими справами у своїй частині повіту. В його обов'язки входив контроль за діями повітової влади в частині точного виконання вимог мисливського законодавства, а у випадку зловживань слід було повідомляти керівництво товариства та інформувати журнал «Ловець» [10 с. 41-42].

З розпадом Австро-Угорської імперії на території Другої Речі Посполитої організовується Малопольське мисливське товариство, яке стало спадкоємцем Галицького мисливського товариства. З тогочасних публікацій довідуємось, що товариство було не задоволене діями керівника Сколівського повіту, який

порушував вимоги законодавства при видачі мисливських білетів та дозволів на зброю [21 с. 2-3].

Висновок. Встановлено, що корупційні дії уповноважених осіб органів державної влади Галичини не сприяли ефективному розвитку мисливського господарства. Виявлено, що найбільше невдоволення суспільства викликали ухвалення рішення щодо надання в оренду права полювання, де переможця аукціону визначали всупереч тогочасному законодавству. Корупційні прояви мали великий вплив на вирішенні судових рішень при відшкодуванні збитків, завданих мисливськими тваринами сільськогосподарським виробникам, притягнення порушників правил полювання до відповідальності та й самих мисливських охоронців при порушенні виконання службових обов'язків. Громадські мисливські організації вживали відповідних заходів з метою зменшення корупційних дій при правозастосуванні законодавства у галузі мисливського господарства.

Список використаної літератури

1. Проців О. Р. Соціально-економічне значення оренди мисливських угідь в Австро-Угорській імперії на початку XX століття / О. Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ : зб. наук.-техн. пр. Вип. 19.10. – Л., 2009. – С. 303 – 311.

2. Prawo polowania. // Związek chłopski. – 1895. – № 30. – S.259-260.

3. L. 3755/VII. a. Stanisławów, dnia 16. maja 1923.Sprawy gospodarstwa łowieckiego. Okólnlk Nr. 87/23. Do wszystkich Panów Starostów. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1923. – № 11. – S.10-12.

4. Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – 2308 s.

5. Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. paždziernika 1907. – Lwów, 1907. – S. 1920.

6. Проців О. Р. Мисливство в Галичині в контексті трансформації суспільства / О. Р. Проців // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Одес.

регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – О., 2009. – С. 188 – 191.
7. Posiedzenie 17-49 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1902/3 od 29. grudnia 1902 do 3 listopada 1903. – Lwów, 1903. – S. 2012.
8. Wiec chłopski we Lwowie. // Związek chłopski. – 1894. – № 14. – S.118.
9. Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1913/1914 od 5.grudnia 1913 do 14. marca 1914. - Lwów, 1914 – S. 439-440.
10. Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S. 41-42.
11. Pawlik S. Handel zwieryzuną, rybami i rakami w Galicyi//Łowiec. – 1899. – № 1. – S. 2-6.
12. O organizacji straży łowieckiej // Łowiec [Tekst]. — 1908. — № 1. — S. 3, 4.
13. Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków : Wisła, 1898. – 48 s.
14. Kalendarz myśliwski na 1934 rok. – Warszawa: Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1934. – S. 203-204.
15. Ustawa z dnia 19.listopada 1882 o niektórych środkach ku podniesieniu rybactwa na wodach śródkrajowych//Łowiec. – 1883. – № 10. – S.155-156.
16. Sprawozdanie z obrad XVIII. Zjazdu łowieckiego // Łowiec. – 1913. - №12. – S.134-135.
17. де Новіна Лучаковський М.-Б. З Галицьких Ловищ (мисливські спогади)/ Микола-Богдан де Новіна Лучаковський. – Мюнхен, 1973. – С.35.
18. Санкович М. Ворохта історія, люди, традиції. – Ворохта – Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня, 2001р. – с. 58.
19. Okólnik do wszystkich panów c.k. starostów//Łowiec. – 1904. – № 18. – S. 209.
20. Nowy projekt ustawy lowięckiej. // Łowiec – 1896. – № 2. – S.30.

21. Ze Skołego. /Łowiec. – 1922. – № 4. – S. 2-3.

Вплив корупції на державне управління галуззю мисливського господарства Галичини кінця XIX – початку XX ст.

У мисливському господарстві України існує низка проблем функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості. Зокрема, це – проблеми, пов'язані з користуванням мисливськими угіддями, охороною мисливських видів тварин, відшкодуванням збитків. Ефективному законодавчому процесу та його правозастосуванню заважають корупційні прояви. Вирішення означених проблем потребує наукового підходу для пошуку шляхів удосконалення механізму регулювання мисливства в Україні, методологічних підходів щодо їх реалізації, вивчення, узагальнення та використання кращого досвіду. Організація правозастосування у мисливському господарстві Галичини досліджуваного періоду служить цінним історичним досвідом для організації мисливства в умовах сучасної України.

Питання корупції та зловживання владою у галузі мисливства Галичини розглядали Северин Крогульський, Микола Санкович, Микола-Богдан де Новіна Лучаковський. Ці питання висвітлювали й тодішні періодичні видання: «Спілка селян» («Związek chłopski»), «Ловець» («Łowiec»), інформація містилась й у стенографічних матеріалах Галицького сейму, Станиславівському воєводському збірнику.

Одним із визначальних чинників, що впливає на організацію ведення мисливського господарства, є належне правозастосування чинного законодавство та підзаконних актів. Вагомим фактором, що викривляє правозастосування, є неналежне виконання посадових обов'язків, неналежна мотивація до роботи, але головною причиною у спотворенні визначених норм була і залишається особиста вигода особи, уповноваженої виконувати функції державного управління, посадових осіб, уповноважених охороняти дичину,

політиків, які лобіюють за матеріальну вигоду ухвалення відповідного законодавства, неналежно здійснюють контроль виконавчої гілки влади тощо.

Найбільше корупційних проявів зафіксовано при вирішенні питання надання в оренду права полювання, відшкодування збитків, завданих сільськогосподарським угіддям дичиною, видачі дозволу на право придбання та застосування зброї та при видачі мисливських білетів, без яких заборонене полювання. Встановлено, що корупційні дії окремих посадових осіб, пов’язані з організацією мисливського господарства, розглядали у Галицькому сеймі. Серед депутатів (послів) Галицького сейму, які піднімали це питання, були: Євген Олесницький (1860-1917), член Народницької партії, доктор права, депутат від сільських гмін Стрийського повіту; Іван Курівець (в майбутньому – член Державного секретаріату Західноукраїнської Народної Республіки), Антін Могильницький.

Великий вплив на подолання корупції у Галичині мали громадські мисливські організації. Зокрема, Галицьке мисливське товариство, яке налагодило дієвий контроль не лише за центральною виконавчою владою Галичини – намісництвом, але й тісно, через повітових делегатів, співпрацювало з повітовою владою. Позитивним моментом у подоланні корупції було те, що члени товариства виступали у якості експертів при ухваленні органами влади рішень. Корупційні прояви на місцях оскаржували не лише в адміністративному та судовому порядку, але й набували розголосу у фаховому мисливському виданні «Ловець», яке видавало товариство. Випадки корупційних діянь спостерігали й у мисливських охоронців, які повинні були охороняти дичину. Для подолання корупції серед мисливських охоронців застосовували серед іншого й заходи морального впливу, зокрема: перед прийняттям на роботу охоронці складали присягу, в якій вони зобов’язувались чесно виконувати функціональні обов’язки, використовуючи релігійні почуття.

Встановлено, що корупційні дії уповноважених осіб органів державної влади Галичини не сприяли ефективному розвитку мисливського господарства. Виявлено, що найбільше невдоволення суспільства викликало рішення щодо надання в оренду права полювання, де переможця аукціону визначали всупереч

тогочасному законодавству. Корупційні прояви мали великий вплив на вирішенні судових рішень при відшкодуванні збитків, завданих мисливськими тваринами сільськогосподарським виробникам, у справах притягнення порушників правил полювання до відповідальності та й самих мисливських охоронців при порушенні виконання службових обов'язків. Громадські мисливські організації вживали відповідних заходів з метою зменшення корупційних дій при правозастосуванні законодавства у галузі мисливського господарства.

Процiв О.Р. Вплив корупції на державне управління галуззю мисливського господарства Галичини кінця XIX – початку XX ст. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України : зб. наук. пр. — № 5. — 2017. – С. 139-143.